

Budapesti levél

Kedves Barátom!

Budapest, október hó

Az elmúlt hetek gazdasági nehézségeiből még ki sem lábaltunk, mikor váratlanul hazánk belpolitikai élete lendült „mozgásba”. Levelem írásakor, október utolsó napján terjedt el a híre, hogy 184 honfitársunk — köztük ismert írók, művészek, zeneszerzők, történészek, közgazdászok, filozófusok — által aláírt beadvány érkezett az elnöki tanácshoz, melyben az aláírók tiltakoztak a prágai disszidensek elítélése ellen és kérték szabadon bocsátásukat. Egyidejűleg a beadvány másolatát elküldték a prágai disszidens csoport jelenlegi vezetőjének. Arról is gondoskodtak, hogy nyugaton is értesüljenek a tiltakozásról. Az esemény azért is figyelemre méltó, mert hazánk volt eddig az egyetlen csatlós, ahol nem jött létre disszidens, illetve emberi jogokat védő szervezet. Csupán a két évvel ezelőtti jelentette ki szolidaritását 32 értelmiségi hazánkfi, a prágai „Charta 77” képviselőivel. Beadványukban a tiltakozók nem tértek ki a magyarországi viszonyokra, csupán a csehszlovákiai események ellen tiltakoztak. Érthető okokból az aláírók neveit a mai napig nem hozták nyilvánosságra. Edigi hírek szerint az aláírók között található **Eörsi István**, **Konrád György**, **Gáli József** írók, **Székely Endre** zeneszerző, **Hamburger Mihály** filozófus, **Rajk László** özevegye és fia **László**, **Jánósy Ferenc** közgazdász, **Hegedüs András** volt miniszterelnök, **Donát Ferenc**. Sokak szerint az akció a disszidens mozgalmak átfogó kiterjedését, és egy új nemzetközi szolidaritás kialakulását is jelentheti a vasfüggöny mögött. Kádárék harapófogóba kerültek. Ha nem járnak el ellenük s elhallgatják az egészet, a türés esetleg egy magyar disszidens csoport megalakulásához vezethet. Ha eljárnak az aláírók ellen, szappanbuborrékká válik a kádári enyhült belpolitika. Kíváncsian várjuk a rendszer reakcióját.

Nagy Péter író a minap terjedelmes tanulmányban foglalkozott egy intézményünkkel, ami jogilag nem létezik — a cenzurával. A tanulmányban részletesen analizálja a nemrég megjelent két kötetes Babits kiadványt. Elitéli a kötet hiányosságát. A kiadó a Babits idézeteknél gyakran kihagyta a neki nem tetsző „politikai tartalmú” kijelentéseket. A kihagyásokat sarkos zárójellel jelezte. Írásában Nagy magát és az olvasót a kiskorúság állapotába visszahelyezve érzi. Még azt is jelezte a kritikus, hogy ez újabban mind gyakrabban fordul elő, mert „még mindig nem szabad mindent tudnunk”. A kritika nemcsak irodalmi, de politikai szennáció is, hiszen az írás a rendszer egyik előkelő folyóiratában jelent meg. Kulturpolitikánk belső válságának már régóta ismert jelei ezek, ami most elemi erővel tört elő. Nagy írása egy csapásra megcáfolta eddig nyugat felé büszkén hangoztatott tételünket: nálunk nincs cenzúra.

A rózsásnak nem mondható jövő miatt újból beszédtem Kádár utódlásának kérdése. Híre terjedt már a múltban, hogy az idős fáradt elkedvetlenedett s beteges főtitkár szívesen átadná a hlyét egy fiatalabbnak. Sokan Breznyev kikapcsolódásakor várják a váltást. Egy korszak záródna le akkor. Továbbra is Németh Károly a legesélyesebb utód jelölt. A pártarisztokrácia ebben már régebben meggyezett s állítólag meg lenne ehhez Moszkva hozzájárulása is. A kérdés csak az, hogy Németh a két vetélkedő csoport között tud-e úgy egyensúlyt tartani mint Kádár. Ha a Kremlből hideg szelek fognak fújni, a Moszkvában kiképzett technokrata vonal kerül túlsúlyba. Egy részük ugyan most már vezető pozícióban van, de a fontosabb vezető helyeket az ún. „népi vonal” képviselői foglalják el. E vonal képviselői meggyőződéses kommunisták, de nem moszkovíták. Igyekez-

nek kulturális téren a magyarság átmentésének ügyét napirenden tartani, történelmi múltunk ébren tartását is támogatják, ezenkívül a művészetek s a tudományos kutatás pártfogói.

A lakosság némán figyel a párton belüli küzdelmet. Az értelmiségi vonal, az új gazdasági vezetőréteg a népi csoportot támogatja. Ennek köszönhetjük a szabad kritikai hangot, bár továbbra is tabú a szovjet bírálata, 56, a többpárt rendszer említése s főleg a marxi tételek kritizálása. A lényegre tehát továbbra sem szabad kitérni. Ma a kis lépések idejét éljük.

Visszatérő és máig megválaszolatlan kérdés, a hazánkban bányászott uránérc sorsa. Pécs környékén 1954 óta, 1000 méter mélységben bányásszák a ritka „kincset”. A termelt urán mennyisége, minősége továbbra is ismeretlen. A vidék zárt, katonai terület. Az ércet zárt vagonokba a Szovjetbe szállítják. Az egész államtitok. Csak annyit mondanak az illetékesek, hogy a paksi atomerőmű üzemeltetéséhez szükséges feldolgozott uránt, az itt bányászott uránércből kapjuk majd vissza (?) az oroszoktól. A paksi erőmű építése igen szépen halad előre s jövőre kezd működni. A rendszer illetékesei máris készítik e tervet az atomerőmű további kiépítésére. A tervek szerint Paksnak 1990-re az ország áramszükségletének kerek 30 %-át kell majd fedeznie.

Szeretnék még pár sort írni hazánk bauxit termeléséről. A Balatontól északra 100 km hosszúságban és 25 km szélességben találtak bauxitra. A kitermelt mennyiség évi kerek 3 millió tonna. Egy részét keletre exportáljuk. A rendszer itt is mindent elködösít. Nem közli mennyit szállítunk az oroszoknak s mit kapunk érte ellenértékként? Kérdés, melyre reméljük egyszer az uránérccel együtt feleletet kap majd a magyar nép.

Meg kell még említenem egy igen olcsó és bőséges energia forrásunkat — a lignitet. Az első nagy lignit — gyenge minőségű szén — bányánk Visonta közelében van. Talajmenti fejtéssel évi kerek 7 millió tonnát bányásznak az egykori szőlődombokból. Az egész mennyiséget, az ottani erőmű üzemeltetéséhez használják. Ezzel kapcsolatos a rendszer legutóbbi ajánlata az osztrákoknak. Javasolták építsenek az osztrákok Burgenlandban — a magyar határ közelében — egy erőművet, amihez a fűtőanyagot hazánk, a nyugat magyarországi lignit bányákból fedezné. Az erőmű építésével kapcsolatos kiadások felét hazánk vállalná, de lignittel fizetnénk. A termelt energiából közösen részesülnénk. Ajánlatunkra az osztrákok még nem reagáltak, de egy igen figyelemre méltó elgondolás ebben az energia-szegény Európában.

Egyházaink helyzetében alig történt változás az elmúlt hónapokban. Meglepetést csupán Lékai bíboros moszkvai útja jelentett, főleg azért mert kérése ellenére nem látogathatott el Kárpátjára, illetve nem kereshette fel az Ungvári, Munkácsi, Beregszászi véreinket. Továbbra is a marxizmus-leninizmus a hivatalos igazság s a vallás egy eltűrt tévedés. A Párt továbbra is tartózkodik a vallás nyílt üldözésétől. A püspökök továbbra is az állami egyházügyi hivatal kezében vannak. Minden kinevezéshez, megbízatáshoz engedélyt kell kérniük. Csupán a káplánok kinevezéséhez van joguk. Egyrésztük elkedvetlenedett, tevékenyen vesz részt vidéke társadalmi életében s amikor csak lehet elutazik külföldre. A rendszer még támogatja is ezeket a „szelíd” püspököket, mert így lassan „játékszerekké” lettek — a rendszer kezében.

Ezek már a múlt „bűnei”, de az új Pápától az idők folyamán gyökeres változást remélnék a katolikus hívők ezrei. Jelenleg hat papi szeminárium működik, a csekélyszámú papi

utánpótlás képzésére. A szerzetes rendek közül még működnek a benedekrendiek, a franciskánusok, a piaristák és a szegény iskola testvérek. A rendek tagjainak számát átlag 90-ben szabták meg. Ezek a rendek 8 katolikus gimnáziumot tartanak fenn, kettőt Budapesten, 1-1-t Pannonhalmán, Győrött, Esztergomban, Szegeden, Kecskeméten és Debrecenben. Az egyháznak 4 újságja van. Legelterjedtebb az „Új Ember” 90.000 példánnyal, a Katolikus Szó 14.000-el, valamint 2 kisebb folyóirat.

Néhány viccel zárom levelem:

A cigány szemináriumi vizsgára megy. A vizsgáztató bizottság egyik tagja könnyű kérdést tesz fel:

Mondd meg Lajos, milyen széles a Szovjetunió?

A cigány hallgat.

A másik tag segíteni akar:

Akkor mondd meg, milyen hosszú a Szovjetunió?

Arra sem tud feleletet adni a cigány. A kínos csend után megszólal:

Instálom elvtárs urak, én is tudnék feltenni egy kérdést.

No kérdezz, — szólal meg a bizottság harmadik tagja. Ha nem tudunk válaszolni rá, átengedünk.

Hát instálom, mondják meg, milyen magas a Szovjetunió?

Hallgatnak. Mondd hát meg Lajos, mert kíváncsiak vagyunk rá — szól a bizottság első tagja.

Hát kérem 160 cm.

Hogy-hogy 160 cm? — kérdezik egyszerre.

Azért kérem elvtárs urak, mert én 180 cm magas vagyok és már torkig vagyok vele!

*

A Szovjetunióban a csodálatos technikai vívmányokat már a háztartásban is alkalmazták, de azért még vannak kisebb hiányosságok.

Egy távoli szibériai falucskában, egy kicsi parasztházban, téli esten megszólal Pavel Pavlovics: „Te Anna Pavlovna, én nagyon fázom, menj már ki a konyhába és gyujtsd meg az atom-máglyát.” — „Jól van bátyuska, megyek.” — Anna Pavlovna kimegy, de néhány pillanat múlva kintről nagy puffanást, csörömpölést hallani. Pavel Pavlovics utána megy, megkérdi: „Mi történt, matyuska?” — Mi történt, mi történt? — feleli mogorván az asszony. — A rosseb egye meg, megbotlottam a kecske madzagjában!”

*

Magyar óra. Tanító: „Gyerekek! Ki tudná érzékeltetni a fokozati különbséget a katasztrófa és a baj között?”

Péterke: „Hát tanítóbácsi, ha apukámnak kiműl a nyula az nem katasztrófa, hanem baj. Ha viszont Breznyev elvtárs lezuhan a repülőgéppel az már katasztrófa, de nem baj...”

*

— Igazgató elvtárs, nekem van egy elgondolásom, amelynek révén a cég havonta tisztán megtakaríthat egy bizonyos összeget.

— Szóval felmond?

*

Két pesti zsebtolvaj beszélget.

— El sem képzeled, mennyire megromlottak az erkölcsök...

— Hogyhogy?

— Becsúsztatom tegnap a kezem egy igen intelligens látszó, megnyerő külsejű férfi zsebébe, és mit gondolsz, mi történt? Az a gazember lelopta a gyűrűt az ujjamról!

Szeretettel ölel:

Barátod

